

Дибя М.І.

д. е. н., професор, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу

Гернего Ю.О.

*к. е. н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна*

ІНСТРУМЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ФАНДРЕЙЗИНГУ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Збалансований розвиток сучасного суспільства заснований на поєднанні пріоритетів у царині економіці, соціальній сфері та екології. Конкурентоспроможний бізнес уже не може бути лише прибутковим. Адже, основою конкурентоспроможності є висококваліфікований та мотивований персонал, зокрема ступінь задоволеності працею, бажанням та здатністю підвищувати власний інтелектуальний рівень та кваліфікацію. При цьому, споживачі звертають увагу на вплив, який справляє бізнес на навколишнє середовище, параметри екологічності виробництва, що становить важливу компоненту безпечного життя. Одночасно, запорукою конкурентоспроможності та ефективності суб'єктів бізнесу в умовах сьогодення є впровадження нових технологій. Зокрема, розвиток соціально-відповідального бізнесу відбувається із врахуванням тенденцій діджиталізації, що сприяє скороченню витрат, підвищенню продуктивності праці, дотриманню принципів прозорості та адресності соціально-відповідальної діяльності, підвищенню якості існуючих послуг та розширенню їх асортименту.

Однак, очевидним є факт, що розширення впливів сучасного бізнесу за рахунок поєднання економічних, соціальних та екологічних пріоритетів із застосуванням переваг технологізації вимагає системного залучення додаткових фінансових ресурсів. Тому, для сучасного соціально-орієнтованого бізнесу особливої актуальності набувають питання стратегічного фандрейзингу, зокрема розбудови його сучасних інструментів в епоху діджиталізації.

Практична актуалізація наведених вище питань на рівні бізнес-структур та національному рівні зумовила популяризацію відповідних теоретичних положень у працях зарубіжних та вітчизняних авторів. Зокрема, стратегічні основи фандрейзингу висвітлено у працях відомих у світі вчених таких, як І. Ансофф, М. Портер, Д. Нортон, С. Штерн та інші.

У розвинених країнах світу на національному та регіональному рівні розробляються фандрейзингові стратегії (наприклад, Велика Британія, Франція, Німеччина). Так, у Великій Британії на національному рівні уже протягом кількох століть формується нормативно-законодавча основа для підтримки соціально-орієнтованої діяльності, що зумовило розбудову принципів фандрейзингу, формування культури “donor experience” (побудова тривалих стосунків з донорами), популяризація успішних кейсів фандрейзингу на національному рівні.

Для міжнародних корпорацій важливою складовою успіху є їх фандрейзингові стратегії, які становлять основу для визначення пріоритетних напрямів діяльності та зростання у довгостроковій перспективі. Наприклад, низка всесвітньо відомих компаній вибудовала, як ефективну фандрейзингову стратегію, так і політику донорської підтримки. Потужним гравцем на ринку фандрейзингу є компанія Кока-Кола, де починаючи з 1984-го року, діє підрозділ, відповідальний за соціально-відповідальну діяльність. Щорічно проводиться низка фандрейзингових кампаній, на благодійні цілі перераховується біля 1 % операційного прибутку компанії. В Україні протягом останніх років було виділено близько 1,5 млрд. дол. Зокрема, фундація Кока-Кола брала участь у програмах розкриття потенціалу молоді через розвиток можливостей для спорту та лідерства; підтримувала проекти, спрямовані на включення до суспільства представників вразливих груп; реалізовувала

проекти, націлені на Збереження суспільства за рахунок дбайливого використання природних ресурсів [1].

Метою даного дослідження є обґрунтування сутнісних характеристик інструментів соціально-орієнтованого фандрейзингу в епоху діджиталізації для поширення відповідних прогресивних практик в Україні.

У теоретичному розумінні під поняттям «фандрейзингу» розуміють систематичну професійну діяльність для цілей мобілізації фінансових та іншого виду ресурсів з метою розвитку соціально-значущих та науково-дослідницьких проєктів. Цей процес вимагає експертних навичок та додаткових знань у соціальній сфері, специфічних компетенцій фандрайзера [2]. Епоха інформаційних технологій диктує неминучість розповсюдження тенденцій діджиталізації. Це зумовлює можливість побудови конкурентоспроможної економіки та еволюції суспільства лише із врахуванням пріоритетів діджиталізації. Міжнародне співтовариство ставить жорсткі вимоги до учасників інноваційного процесу, які стосуються результативності розробки та впровадження інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у всі без виключення сфери суспільного виробництва.

У царині фандрейзингу популяризація діджитал-технологій зумовила появу нових форм його прояву, зокрема популярності набули мейлінг (пряма розсилка засобами мережі Інтернет), краудсорсинг (отримання необхідних послуг шляхом виконання суспільно значущих завдань силами безлічі добровольців, координація діяльності яких здійснюється за допомогою інформаційних технологій) і краудфандинг (процес колективної співпраці суб'єктів, які добровільно об'єднують свої кошти або інші ресурси разом, щоб підтримати зусилля або надати допомогу у вирішенні якоїсь проблеми, що здійснюється через Інтернет) соціальні проєкти, віртуальні переговори.

На глобальному рівні популяризація краудфандингу зумовила диверсифікацію його підвидів згідно із різними класифікаційними ознаками. Зокрема, залежно від мети, яку закладали автори проєкту виокремлюється бізнес-краудфандинг, соціальний краудфандинг краудфандинго-краудсорсингові проєкти, новаторський краудфандинг (краудфандинг бізнес-ідей), культурний, творчий та політичний краудфандинг. Безпосередньо соціально-орієнтованим є соціальний краудфандинг, який передбачає збір фінансових ресурсів на краудфандингових платформах з метою реалізації соціальних ідей. Крім того, розвиток креативних індустрій можливий за рахунок залучення коштів за посередництвом культурного та творчого краудфандингу. На практиці такі форми фінансування креативних індустрій є доволі популярними, як на глобальному рівні, так і для окремих розвинених країн. Так, однією із найпопулярніших у світі платформ фінансування соціальних проєктів є Кікстартер (Kickstarter), де фінансування проєктів здійснюється у межах таких категорій, як мистецтво, комікс, танець, дизайн, мода, фільми і відео, їжа, відеоігри, музика, фотографія, видавництво, технологія, театр. На платформі були випадки збору коштів для реалізації соціальних проєктів загальною вартістю понад 3 млн. дол. США.

Залежно від особливостей винагороди соціальних інвесторів сучасні автори виокремлюють краудфандинг без винагороди інвестору, краудфандинг з нефінансовою винагородою інвестору у формі подарунка та продукту, інвестиційний (акціонерний) краудфандинг з винагородою інвестору у формі частки прибутку від реалізованого проєкту або певної кількості акцій новоствореного підприємства [3]. Під час збору фінансових ресурсів для реалізації соціальних проєктів у багатьох випадках винагорода для інвесторів (бейкерів) має саме нематеріальний характер. Тобто, передбачається отримання подарунка або іншого заохочення залежно від суми вкладених коштів.

Залежно від моделей фінансування проєктів виокремлюють краудфандинг – пожертвування та краудфандинг-кредитування, яке здійснюється у формі народного (колективного) кредитування, P2P-кредитування (“Peer-to-Peer” або “person – to – person”) та P2B (“person – to – business”). У випадку краудфандингу – пожертвування винагорода інвесторів не має прямого зв'язку з доходом від реалізованого проєкту [3; 4]. Оскільки

первинним ефектом від реалізації соціального проекту є саме соціальний ефект, краудфандинг реалізується саме у формі пожертви.

Незважаючи на популяризацію діджитал-технологій з-поміж вітчизняних суб'єктів, які реалізують соціальні проекти, на рівні національної економіки в Україні все-ще не достатньо поширені краудфандингові платформи. Наразі, відомими залишаються дві вітчизняні краудфандингові платформи: «Велика Ідея» (biggggidea.com.) та Na Starte. Найбільша вітчизняна краудфандинг платформа «Велика Ідея» створена на кошти, зібрані за посередництвом технології краудфандингу (38 260 грн замість необхідних 35 тис. грн). Проте, інші представлені на платформі проекти збирають дуже незначні суми (максимальна – 25 тис. грн). Основними проектами для потреб яких здійснюється збір фінансових ресурсів у межах платформи є проекти у сфері освіти, охорони здоров'я, літератури, музики, журналістики та наукових досліджень. Тому, даний напрям залучення фінансових ресурсів для реалізації соціальних проектів в епоху діджиталізації вимагає розвитку.

У розвинених країнах поряд із потенціалом краудфандингу набувають поширення інші інноваційні інструменти підтримки соціальних ініціатив. Зокрема, однією із ключових компонентів людського розвитку є освіта, інноваційним інструментом фінансування якої є ендавмент, а саме спеціальний фонд, який формується на базі освітнього закладу та передбачає виділення ресурсів на цілі освітньої та наукової діяльності. Наприклад, серед європейських вишів один із найбільш значних ендавмент-фондів є фонд Технічного університету Цюриха (ETH Zurich), якому належить приблизно 400 млн. дол. США.

Згідно із результатами аналітичних досліджень міжнародних організацій вітчизняні витрати на освіту не перевищують 5 % ВВП [5]. Нагальною постає проблема поєднання альтернативних фінансових інструментів стимулювання розвитку освітньої компоненти людського розвитку, зокрема відкриваються нові можливості створення фондів цільового капіталу (ендавмент фондів).

Таким чином, результативна реалізація соціальних проектів в Україні можлива у разі успішного фандрейзингу в основу якого варто закладати інноваційні інструменти залучення фінансових ресурсів. Зокрема, на особливу увагу заслуговує прогресивний зарубіжний досвід фандрейзингу в епоху діджиталізації.

Список літератури

1. Соціально-економічний вплив Системи Компаній Кока-Кола в Україні. Звіт про дослідження. Київ: Кока-Кола, 2017. 33 с.
2. Чернявська О.В., Соколова А.М. Фандрайзинг: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2013. 188 с.
3. Дибя О.М., Гернего Ю.О. Краудфандинг: теорія та можливості використання в Україні. *Банківська справа*. Київ : Знання, 2015. № 1-2. С. 53-62.
4. Майорова Т.В. Проектне фінансування : підручник / за заг. та наук. ред. проф., д.е.н. Т.В. Майорової. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ: КНЕУ, 2017. 434 с.
5. Гернего Ю.О. Ендавмент фінансування освітньої складової інноваційної економіки в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 563-567.

Дриль Т.А.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Остапенко А.С.

*к. т. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна*

КОНТРАБАНДА ТА ШЛЯХИ ЇЇ МІНІМІЗАЦІЇ

Сьогодні контрабанда та порушення митних правил в Україні залишається одним з головних чинників які дестабілізують зовнішню політику країни, які за своїми масштабами, обсягами та наслідками негативно впливають на розвиток національної економіки та її